

Kolíne.

Póvest.

Spisal Josip Starè.

Na Griči je gospodaril bogati graščák Erazem Mladè. Izpolnil je že štirideset let, toda bil je še zmiraj samec. V mlajših letih se je bil res zagledal v lépo Katrinko, prav pridno déklico, ki je bivala na Gorenjskem pri svojem strijci vdovci. Dasi mlada, gospodinjala je Katrinka takó skrbno in oprezno, da se strijc ni več mislil ženiti, ali tudi bratranke svoje ne bi mogel pogrešati več. V tem pride graščák Erazem in razodene Katrinki ljubezen svojo. Déklica je kár osupnila; zdaj jo je izpreletela rdečica, zdaj je obledela; tresla se je po vsem telesi, ali ziniti ni mogla ni besedice.

»Gospodičina, kaj vam je?» vpraša graščák ves preplašen in jo prime za roko, »ali sem vas razžalil, ali ljubite koga drugega?»

Katrinka zmaje z glavo, vzame robec iz žepa in si otare solze, ki so ji porosile oči.

»Govorite, gospodičina!« prosi jo zopet nepotrpežljivi graščák, »kaj vam je? Ali me ne morete ljubiti?»

»Saj vas ljubim, odkar vas poznam, ali ...«, reče déklica; nató umolkne in mu zaupno stisne roko.

»Ali —?» ponavlja graščák, »kaj se skriva za nesrečno to besedo? Razjasnite, govorite, gospodičina!«

Katrinka povesi oči in molčí. Ugiba, kaj bi rekla. Že hoče izpregovoriti, ali zopet se premisli. Zdaj pa se le osrči in pravi:

»Ne smem od strijca. Lepó me je vzgojil po smrti roditeljev mojih, poslal me v Loko k Uršulinkam v šolo, obsipal me vedno z dobrotami, a zdaj, ko me treba, ko bi mu mogla povrniti vsaj nekoliko, kar mi je storil dobrega v mladem življenji mojem, zdaj naj ga zapustim? Ne, ne, takó nehvaležna nečem in ne smem biti; tolike sebičnosti ne bi mogla odgovarjati sama pred seboj, nikar pred Bogom!«

Žalosten se zamisli graščák. Dobro sprevidi resnico Katrinkinih besed, in vender se je neče odreči takó zlahka. Zdaj celó ne, ko vé, da tudi ona ljubi njega. »To bi bil zakon po volji božji! In kakšno gospodinjo bi imel! Na Griči še ni bilo take, odkar stojí grad.« Takó preudarja graščák in sklène, da bode rajši čakal, nego se prenaglil.

Dolgo si tiho sedita nasproti, napósled pa on zopet povzame besedo, rekoč:

»Dobro, gospodičina, udal se bodem v trdo usodo, ali le nekoliko. Obá sva še mladá, in ako lahko čakate vi, čakal bodem tudi jaz, dasi težko. Zaupal bodem v Bogá, kateremu je móči odpraviti ovire, predno bi mislili. Strijc vaš je še krepák, in kdo vé, ako ne najde kdáj primerne družíce? Takrat bi se utegnilo izpremeniti marsikaj; žena bode hotela gospodinjiti sáma, in vi se ji bodeite morali umekniti. Ali takó dolgo vas jaz niti ne pustim v tej hiši; prav podvizal se bodem, da vas o pravem času odvedem s seboj na Grič. Dovolite mi le to, da vam dotlej smem časih pisati, in obljubite, da mi bodeite tudi vi poročali kaj.«

»Obetam«, odgovorí deklè ihtèè, in zopet ji solze radosti zalijó očí.

»Hvala vam! Zdaj pa z Bogom! Priporočite me strijcu. Pre-razdražen sem, zató danes ne morem ostati pri njem na obedu. Z Bogom!«

Takó je rekel Erazem pri slovesi, znova stisnil Katrinki roko, poljubil jo iskreno in se zdajci odpeljal domóv.

Na Griči je tedaj še živel in gospodaril oče Mladè. Erazem torej še ni bil sam svoj, dasi je védel za najmanjšo stvárco v velikem gospodarstvu graščinskem in do dobrega poznal razne trgovske pósle podjetnega očeta. Starec brez njega ni začel ničesar, ampak vselej se je prej posvetoval s sinom, katerega je odločil in vzgojil za naslednika svojega. Kakor je oče gospodaril, takó je mati Mladéska še zmiraj gospodinjala sáma, in prav na poti bi ji bila nevesta v hiši, kjer niti vredni hčérí svoji, Agati, ni dajala veljati ničesar. Vse to je Erazem preudarjal spotoma in se tolažil, da je za zdaj morda še najbolje takó; saj človek ne more ugeniti sklepov previdnosti božje. Minilo je še nekoliko let, toda na Griči je bilo vse pri starem. Časih je Erazem pisal nevesti svoji, in tudi dobival poročila od nje; ali ta pisma so dohajala čimdalje redkeje in polagoma izostala do cela.

V tem sta oče in mati hitro umrla drug za drugim, in Erazem je bil sam gospodar na Griči. Zdaj bi se bil lahko oženil, ali imel je toliko opraviti in urejati, da pogostoma od samih skrbij vso noč ni mogel zatisniti očesa. Hudó je pogrešal rajnega očeta svojega; saj je sivi starček do zadnjega diha ohranil bister um ter mirno in pre-mišljeno vodil in nadziral vse, kakor zveden mornár, ki ladjo svojo varno vozi med plitvinami in pečinami. Menj nego kdáj je Erazem takrat mislil na ženitev; a kdaj naj bi mislil? Domá ga ni imel mirú

od ranega jutra do pozne noči; a kadar je šel v mesto, imel je toliko in toliko potov, da mu je bil celó o kresi dan prekratek, in se je navadno šele v mraku vozil domóv.

Sestra njegova, dobra Agata, gospodinjala je tedaj v grádu, kakor je vedela in znala. Sevéda je gospodinjstvo ni veselilo kaj posebno; nekoliko, ker se za rajne matere nikdar ni smela vtikati v takšne stvari in jih ni bila vajena, bolj pa še zató ne, ker si je mislila, da itak ne bode za dolgo. Erazem se bode oženil, in druga ženska začne gospodinjiti na Griči; ona pa se bode zopet umeknila v sobe svoje. Kakor prej bode pazila na vrtné gredíce, a za leto dnij ji bodo rekali »teta Agata«. Takó je sodila blága duša, ki na svetu nikomur ni rekla žale besede, nego bila dobra z vsakomer in rada pomagala, kjer je videla pravo potrebo. Dedno péd zemlje je ljubila takó, da se je ni mogla ločiti; rajši je odbila imenitne in bogate snubače, nego bi šla z dóma. Le malokdaj se je odpeljala v Ljubljano, ali dolgo ni prebila ondu; takoj se ji je jelo tožiti po mirnem kotu na Griči in po cveticah na vrtu. Zastonj so bile vse prošnje brata Erazma, da bi šla ž njim, če je po opravkih moral na Dunaj, v Gradec, v Trst ali v Zagreb, kadar je šel kupovat vina na Hrvaško. Jediní pot njen je bil zjutraj v župno cerkev k sveti maši, pod večer pa v trg k prijateljici na pomének, ali k bolniku, ki je bil potreben tolažbe in pomoči njene.

Takó sta na Griči skupaj živela brat in sestra. Radá sta se imela, nikdar se ne bi bila sporekla, in vender ni bilo vse takó, kakor bi moralo biti. Pošten od pet do glave Erazem kár ni mogel videti zvijače in sleparstva pri ljudéh, s katerimi je imel opravila. Pri velikih svojih podjetjih je naletel vsak čas na takšne maiopridnike in strašno se je mógel razjeziti. Bil je sploh malobeseden in navadno pogoltnil vsako jezo; ali časih je le vzkipeł in takrat je bil takšen, da so se ga ogibali, ako so se le mogli. Čimdalje je gospodaril sam, tem nezadovoljnejši in čmernejši je bil in po ves dan ni izpregovoril s sestro, ki ga je poznala dobro in ga ni hotela motiti v mračnih mislih njegovih. Pri obedu sta tedaj tiho sedela za mizo; on je hitro zajemal jedí, ki mu niso mogle tekniti, ona pa je kakor krotko jagnje čakala, kdaj bode »tréščilo«.

»Takó ne smé ostati,« rekla je sestra sama sebi, ali pa potožila stari Meti, ki je že pol veka služila v grádu in bila kakor domača.

»Zakaj se ne žéni gospod?« dejala je Meta.

»Oženiti se mora,« rekel je tudi starejši Erazmov brat, gospod Gregor, ki je bil župnik pri sveti Katarini na Skali. Malone vsak teden

se je na vozičku sam pripeljal na Grič, da vidi, kaj počenjata brat in sestra.

»Prav takó je, oženiti se mora,« pritrđi mu skrbna Agata, »ali rêci mu, ako se upaš!«

»Zató treba ujeti pravi trenutek,« opravičuje se Gregor. »Jaz prihajam k vama le za nekaj hipov in ne utegnem čakati, kdaj se Erazmovo čelo zvedrí toliko, da bi mu človek mogel govoriti o ženitvi. Tudi smo mi možjé preokorni za takšne stvari.«

»To je prazen izgovor,« zavrne ga sestra, »ne upaš se, pa bi naprtil mêní, slabi ženski, kar je pretežko tebi. Saj bi lahko v tednu na dva, tri dni prišel domóv, toda nečeš.«

»Tega ne umeješ,« reče zopet župnik. »Prav ti, ki Erazma poznaš v dušo in srce, prav ti bi mu mogla prigovarjati, naj se oženi.«

Dobri Agati so se besede župnikove globoko vtisnile v srce, in preudarjala je, kakó bi začela.

Nekega dné je Erazem nenavadno dobre volje in tudi zgovoren. Sestra se tedaj ohrabrí in pravi:

»Vse bi bilo lepó, ako bi le midva ne bila takó samá na Griči.«

Erazem je ravno posrkal črno kavo, postavil čašico na mizo, povzdignil glavo in debelo pogledal sestro.

»Kaj me gledaš,« nadaljuje ona; »ali morda nisva kàr zapuščena? Res strah me je, če te ni domá, in sem ponoči sáma v prostornih górenjih sobah. Ali tudi podnevi mi je nekako čudno, kadar stopim na dvorišče ali na vrt, in nikjer ne vidim žive duše. Nikogar ni, da bi trgjal lepe cvetke, da bi spletal vence, ali da bi vsaj jezil vrtnika in mu časih z drobno^o nožico potrl steblo na gredicah. Kakó lepó je bilo nekđaj, ko so rajna mati sedeli pred gradom in kričali, kadar smo preveč razsajali in se podili po dvorišči! Ali ni takó? Rêci, ali ni bilo lepó?«

»Takrat smo bili mladí,« pravi Erazem kratko ter se zagleda v dim smodke svoje.

»To je, mladí smo bili; a če nismo zdaj mladí, lahko bi bili drugi. Dragi Erazem, nikar se ne jézi, tolikokrat sem te že hotela vprašati, toda nisem se upala; rêci mi, zakaj se ne oženiš?«

»Zamudil sem pravi čas; zdaj sem prestar za ženitev,« zavrne jo brat tožno in se zamisli.

»Kaj bi bil prestar; saj ni treba, da bi iskal neveste med dvajsetletnimi déklicami; našla se bode, ki je primerna letom tvojim, morda celó že kjé čaka in upa.«

Zadnje besede nekako čudno presunejo Erazma, in zopet se mu zmračí veseli obraz, da se ga sestra kar ustraši. V tem se pri vratih oglasi stara Meta.

»Gospod! Ščinkovec bi rad polovnják vina. Kakšnega naj mu dam?»

»Saj grem sam v klet,« reče graščák in vstane zadovoljen, da more končati neprijetni pomének s sestro. —

Dočim je na Griči jednakomerno potekalo leto za letom, izpolnilo se je pri Katrinki na Gorenjskem, predno bi se nádejal kdo, kar ji je želel Erazem pri slovesi. Strijc se je oženil; troje prav živahnih otrok je že Katrinko klicalo teto, ali z Griča še zmiraj ni bilo glasú. Dokler je živel stari Mladè, imel je strijc vedno trgovske zaveze ž njim; odkar pa je Erazem sam jel gospodariti, prestalo je tudi to. Vender je vedela Katrinka, da je Erazem še zmiraj samec, čula je tudi, koliko sitnostij in pravnj je imel po smrti očetovi, in je upala, da še kdáj pride po njo. Sevèda, to upanje je bilo od leta do leta slabše.

Skoro po ónem poménku z Agato se Erazem po jako imenitnih opravkih odpelje v Ljubljano; dolge tri dni ga ni domóv. Oddajalo se je veliko podjetje, za katero se je poganjalo mnogo odličnih in imovitih mož iz vse Kranjske. Med njimi je tudi bil strijc Katrinkin, in prav on in Erazem sta še z dvema v družbi dostala podjetje. Erazem je odslej večkrat imel opravila na Gorenjskem in ko je za mnogo let zopet videl Katrinko, bilo mu je vroče pri srci, in ljubil jo je, kakor nekđaj. Mudilo se mu ni domóv, ampak rad se je pomudil in ostal na kosilu. Videl je, kakó je, če poleg možá sedí ljubljena žena in nekoliko nemirnega drobiža, in želel je, da bi biló skoraj takó tudi na Griči. Skoro se je na »strijčevem« dómu čutil kakor domá in čimdalje česče je bil ondu. Ko se nekega dné zopet pripelje, bilo je nenavadno živahno; otroci so veselo vriskaje skakali po dvorišči in vsi zajedno hiteli Erazmu naproti, rekoč, da koljejo in delajo klobase. Še večje veselje je bilo pri obedu, ko so prišle kolíne na mizo. Zdaj ni bilo móči krotiti dece; danes so morali biti prvi. Erazem se jih kár ni mogel nagledati in obljubil jim je, da jim pošlje tudi svojih kolín, kadar bodo klali na Griči.

Erazem ni več bil čmeren kakor poprej; bolj nego kdáj ga je veselilo gospodarstvo. Prijazen je bil in zgovoren, da bi ga človek skoraj ne bil poznal. Nihče se ni bolj veselil te izpremembe, nego blága Agata. Stregla je bratu, kakor je vedela in znala, da bi ostal dobre volje; trudila se je, da bi ugenila želje njegove, katerih ni rad

razodeval jasno. Posebno ko je v grádu započél neke skrivnostne priprave, govoril ni rad; tem bolj se je čudil, kakó da sestra venderle vé, kaj hoče. Sprevidel je, da se lahko zanaša nánjo, zato ji je poveril marsikaj, kar je izvrševal prej le sam.

»Agata«, reče ji po večerji, »jutri bodemo klali, toda jaz moram z dóma. Glej, da bode vse v rédu; izbêri nekoliko najlepših kolín in jih pošlji »strijčevim« otrokom na Gorenjsko; obljubil sem jih. Prilóži tudi kàj slaščic.«

Predno se je še zdanilo, odpeljal se je Erazem v mesto, da ne bi zamudil železnice. Domá na Griči so v tem klali, in Agata je imela toliko pôsla, da je šele okolo dveh popóludne vsa trudna mogla sestiti za mizo. Po obedu pokliče staro Meto in ji ukaže:

»Pojdi pod streho in poišči primeren zabòj, da še pred večerom oddamo kolíne na pošto.«

Meta prinese zabòj, Agata zloži vánj kolín in slaščic, kar jih more ter jih odpošlje po naročilu bratovem. —

Pri »strijci« na Gorenjskem je bilo veliko veselje. Ravno kar sedé vsi skupaj pri zajutreku, ko prinese pismonoša vozni list. Reče še, da kolín še ni, da je zabòj bržkone kjé zaostal na poti, ali da pride gotovo z opoludánskim vlakom.

»Dobro, dobro; kadar pride vlak, bode naš hlapec že čakal na kolodvoru; lahko mu kàr takoj izročite zabòj.«

Takó potolaži mati postrežnega pismonošo in mu stisne dvojačo v roko. Dobra gospodinja je sprevidela, da bi bilo škoda pripravljati kàj družega za obed; saj je poznala otroke, da se ne dotaknejo nobene stvari, kadar vedó, da bode tudi kolín. Res, deca kàr niso mogli dočakati póludneva. Vsi trije so hodili pred hišo gledat, kdaj pride Janez s kolodvora. Napósled pride hlapec, ali praznih rók. Nepotrpežljivi otroci ga jamejo oštevati, mati pa ga vpraša vsa v skrbéh zaradi obeda:

»Janez, kaj je?«

»Nič. Telegrafirali so na vse postaje do Ljubljane, ali zaboja ni in ni.«

Prvi hip je gospodinja v veliki zadregi, ali hitro se domisli ter napravi postni obed. »Za otroke bode že,« reče sama sebi, odraslo družino pa tolaži, da bode zato večerja boljša in obilnejša.

Z večernim vlakom se pripelje Erazem. Bil je ravno na poti, ali srce mu ni dalo, da se ne bi oglasil pri Katrinki. Tudi bi bil rad videl, kakó so otrokom teknile kolíne.

»O, Bog vas živi!« vzklikne strijc veselo, ko stopi Erazem nenadoma v sobo. »Nocoj se vas sicer nismo nádejali, ali zato ste nas razveselili tem bolj; dobro, da niste prišli opóludne.«

»Zakaj?« čudi se prihodnik.

»Postili smo se«, pravi strijc in se nasmeje poredno.

»Postili? Danes?« čudi se Erazem čimdalje bolj, »saj ni ne petek, ne kvaterni teden.«

Strijc se smeje še bolj in mu pové, kaj se je pripetilo kolínam. Erazem se je sprva jezil, potem pa se je smijal tudi sam, in bili so dobre volje do pozne noči.

(Konec prihodnjič.)

Pouk in vzgoja slepcev.

Berilo J. Hönlmanna v seji »Slovenskega kluba« na Dunaji, dné 8. listopada leta 1890.

dje te družbe so pokazali lani, da se zanimajo za pouk in vzgojo gluhonemcev. To me je vzpodbudilo, da razpravljam danes o pouku in vzgoji slepcev, katera sta zanimiva prav takó, kakor pouk in vzgoja gluhonemcev.

Radi preglednosti hočem razdeliti razpravo svojo v naslednje dele: I. Vzroki in nasledki sleposti; II. zgodovinska črtica; III. vzgoja v domači hiši; IV. pouk v zavodu in skrb za prihodnjost slepcev V. statistika.

I. Vzroki in nasledki sleposti.

Slepost je prirojena ali pridobljena pozneje. Prirojena slepost se nahaja primeroma le malokdaj. Provroči jo 1.) podedovanje po roditeljih; takó je n. pr. jako velika kratkovidnost roditeljev časih vzrok, da so slepi otroci, in 2.) sorodnost roditeljev.

Posebno jedna očesna bolezen se pogostoma pojavlja takrat, kadar so si sorodni roditelji, to je takozvana Rhetinitis pigmentosa, katera nastane, ako se vrinejo barvine snovi v čutnično mrežico v očesi.

Podeduje se slepost po očesnih boleznih, po boleznih vsega života in po zunanji poškodbi.

Kolíne.

Povest.

Spisal Josip Starè.

(Konec.)

Ko se je graščák drugo jutro vzbudil, bila mu je prva misel: »Kam so izginile kolíne? Kakšne so naše pošte!« Dalo mu ni mirú; pozvedoval je na obeh poštah in se jezíl; ali niso mu vedeli odgovora, samó svetovali so mu, naj se potoži poštnemu ravnateljstvu in térja odškodnine.

»Odškodnine! Za nekoliko klobas! In v nesrečo spraviti uradnika, ki je itak slabo plačan in ima morda kôpo otrók! Ne, tega že ne! Erazem, tega tebi ni sila!« Takó je sam s seboj modroval pravični graščák in ni več povpraševal po izgubljenih kolínah. Le domá je še razsajal nekoliko, ali tudi tu se je potolažil, ko mu je Agata pokazala poštno vzprejemnico in povedala, kakó sta samí z Meto napolnili in odpravili zabòj. —

Minilo je nekoliko tednov po tej neprijetni in čudni dogodbi, in Erazem je moral iti na Hrvaško po vino. Imel je že svoje ljudi, pri katerih je zmiraj kupoval, in se je hitro pogodil z njimi. Dobro so mu postregli, ker je plačeval v gotovem denarji, in bili so ga jako veseli, kadar je prišel zopet. Največ vina je kupoval na graščini v Slavetiči. Oskrbnik ga je vzprejemal prav gostoljubno, in ga z vozom čakal na kolodvoru v Jaski, če je védel, da pride.

»Zdaj pa še nekaj«, reče oskrbnik, ko pride Erazem v Slavetič, »lepa vam hvala za poslane kolíne in slaščice, ali oprostite nam, zavreči smo morali vse.«

Erazem je kar ostrmèl; videlo se mu je v očeh, da je v zadregi.

»Nič se ne čudite«, nadaljuje oskrbnik, »temu so krive slabe poštne zveze naše. Če ne gremo samí povprašat na pošto, ne dobimo ničesar. Jedenkrat, dvakrat na teden je to mogoče, večkrat pa ne. Če utegnem, odpeljem se najrajši sam tjà. ‚Ali je kaj záme?‘ vprašam, kakor po navadi. — ‚Je, je,‘ zarenčí poštar, ‚tam le pri peči leži za vas ves teden zabòj; diši pa takó čudno, da sem ga že hotel vreči iz sobe. Dobro, da ste prišli. Ali čudno: niti voznega lista nima. Kaj, ko bi naznanili stvar sodišču; kdo vé, če vam ni kdo poslal umor-

jenega deteta! — ‚Béžite, béžite!‘ zavrnem ga jaz, ali on ne odjenja in pravi: ‚Pošiljatev je s Štajerskega ali pa s Kranjskega, ali kakor véste, Kranjci so vam vražji ljudjé! Ali ste že pozabili, kakó sta Štajerec in Štajerka zaklanega možá lani v skrinjici prinesla v Zagreb, in ga ondu vrgla v Savo?‘ ‚Nisem pozabil; prežalostna resnica je to,‘ zavrnem ga jaz in pri tej priči odbijem desko od zaboja ter umirim poštarja, da so le kolíne. Poštar zmaje z glavo in reče:

‚Čudni Kranjci; od nas kupujejo prašiče, potem pa jih pošiljajo nazaj na Hrvaško! Ali morda mislijo, da mi ne znamo klati? Domá sem se prepričal do dobra, da je vse izprijeno, kolíne in slaščice; zato sem zavrgel vse.‘ —

Erazem je kàr strmé poslušal dogodbo o nesrečnih kolínah, ali ko je oskrbnik dovršil povest, vpraša ga:

»Ali imate še zabòj?«

»Imam ga.«

»Prosim vas, pokažite mi ga, stvar me zanima na vso moč.«

Oskrbnik prinese zabòj, Erazem ga ogleduje, spozná na pokrovu svojo pisavo in pravi:

»To je tisti zabòj, v katerem sem vaši ženi iz Karlovih Varov poslal beloprsteno posodo za kavo, in v kateri ste mi potem jeséni poslali grozdja.«

»Prav tisti je«, reče oskrbnik.

»Zdaj mi je vse jasno«, vzklikne Erazem in se jame smijati na ves glas. »Sestra moja je poslala kolíne na Gorenjsko, toda ker je napis le slabo prilepila, odtrgal se je spotoma, in pokazal se je zopet stari naslov, po katerem so železniški strežniki poslali zabòj na Hrvaško. Gledite, tu so še ostanki pečatnega voska.«

Nató pové Erazem oskrbniku, kakšne zmede so te kolíne napravile na Gorenjskem. Obá se kàr ne moreta nasmijati čudnemu naključju, in še pri obedu so se menili o njem.

»Prav se vam godí«, draži Erazma oskrbnikova žena, »zakaj se ne ožénite? Vi ne morete vsemu kàj, a žené vam niti najboljša sestra ne more nadomeščati.«

»Prepozno je, gospá, prestar sem že za ženitev«, opravičuje se Erazem.

»Aha! Radi bi čuli, da bi se vam dobríkala; ali saj bi se tudi lahko, malo je dandanes móž, ki bi pri tridesetih letih bili takó krepki, kakor ste vi pri svojih.«

»Takó je!« pritrdi oskrbnik, »in še nekaj: Mladè ostane vedno Mladè!«

»Po imeni«, pravi Erazem in se zadovoljno nasmeje. —

Bila je že temna noč, ko je Erazem na kolodvoru oskrbniku za slovó podal roko in sédel na voz. Bila sta neznano dobre volje in se menila o veselih hipih, katere sta danes skupaj prebila v Slavetiči. Saj sta se celó pobratila. V tem zazvižga vlak; oskrbnik zadnjikrat stisne prijatelju roko in mu zakliče :

»Erazem, mož-beseda! Natanko mi moraš poročiti, kdaj in kje bode poroka.«

»Bodem!« zakliče Erazem pri oknu in se odpelje. Zavije se v kožuh in se stisne v kot, da bi zadremal; ali vse zastonj, nocoj kàr ni spanja, in vso noč ne zatisne očesa. Premišlja torej o zadnjih dogodbah in o samem sebi. »Kaj kolíne, to ni nič; ali Bog védi, koliko se dogaja drugih nerodnostij na Griči, o katerih niti ne vem! To ne gré. Res, oženiti se moram, zdaj ali pa nikdar. Katrinka bode dobra žena, vrla gospodinja in, če Bog dá, vzgledna mati. Če sem star, ona tudi ni več v prvi mladosti, in vsakdo mora pritrditi, da je to pametna ženitev. Kaj bi odlašal, zdaj ali nikdar!« Takó premišlja, peljaje se v železniškem vozu, in neznana srečna čustva mu pretresajo dušo in srce. Noč je še, ko prisopiha vlak na kolodvor ljubljanski; mrzla gosta megla pokriva zemljo. Erazem se dobro zavije v kožuh, vzame potno torbo in stopi z voza.

»Kdaj pojde vlak na Gorenjsko?« vpraša vratárja.

»Ob sedmih«, odgovorí mu ta.

Erazem je sklenil, da pojde kàr takoj snubit Katrinko, a potem šele da se vrne domóv na Grič. Počakal je torej gorenjskega vlaka in se odpeljal. Nihče se ga ni nádejal.

»Odkod?« vpraša strijc in se čudi, ko pride Erazem k njemu v pisarno. Hitro mu vzame torbo iz rok, sname mu z rámen težki kožuh in ga zopet vpraša :

»Kakšna sreča vas je v tem mrazu prinesla k nam? Letos nas pogostoma razveseljujete z navzočnostjo svojo.«

»Saj vas ne bodem dolgo.«

»No, no, oprostite mi; ali sem vas razžalil?«

»Nikakor ne; mislim se oženiti, pa sem prišel snubit — Katrinko.«

Dasi je to bila davna želja strijčeva, danes se ni nádejal, da se izpolni. Ostrmèl je torej in ni védel, kaj bi odgovoril. Objame ga in ga poljubi, in dasi je imel že več sivih las na glavi nego črnih, nepričakovane te besede so ga genile do solz. »Sédite!« rekel je in graščáku ponudil pleten naslanjác, sam pa je poleg njega sédel na

drug stol. Skoro se jima razvije govor; do dobrega se zmenita in se kot prihodnja sorodnika jameta tikati.

Bolj še nego strijc je osupnila Katrinka, ko je čula, zakaj je Erazem toli nenádoma prišel na Gorenjsko. V veliki sreči svoji niti ni mogla prav razodeti čustev, ki so ji polnila dušo in srce. Saj tudi ni bilo treba mnogo besed; poznala sta se že toliko let, ovir zdaj ni bilo nobenih, zató ni bilo niti premislekov niti upiranja. »Kàr najhitreje«, takó sta sodila obá, in tudi strijc se je ujemal ž njima. Le o jedni stvári je poslednji mislil drugače; hotel je namreč napraviti slovesno in šumno ženitovanje, kakeršno baje térja čast hiše njegove. Tega pa se je najodločneje branila Katrinka in mu rekla, da zánj ne bode nič mènj častno, če razdelí ubožcem, kar bi stalo potratno pírovanje.

»Véš kaj,« rekla je Erazmu, »najljubše bi mi bilo, da se morem poročiti kje na samotnem kraji, da ne bi bilo zijál, ki bi nas motila pri svetem opravilu. Čula sem, kakó lepó je pri sveti Katarini na Skali; ali ne bi bilo najlepše, ko bi naju tvoj brat poročil pred oltarjem zavetnice moje?«

»Dobro; zgódi se po želji tvoji,« pritrđi ji Erazem. »Upam, da toli pametnemu nasvetu strijc ne bode ugovarjal.«

»Ne bode, ako se smé udeležiti redke slovesnosti,« pravi strijc.

»Kaj se ne bi smel,« tolaži ga Erazem, »saj bodeta ti in oskrbnik iz Slavetiča priči, Dorica tvoja bode družíca, ostala tvoja otročiča z materjo in sestra moja bodo pa svatje. Drugih gostov ne potrebujemo. Prav toliko nas bode, da se bodemo mogli gibati v tesnem dômu župnikovem.«

»Takó sem že zadovoljen,« reče strijc, »zdaj se pa še zmenimo zaradi dneva.«

»Najrajši bi se kàr jutri s Katrinko odpeljal na Skalo,« deje Erazem, »ali to ne gré; vsaj oklicev moramo počakati. Zató mislim, da bodi poroka v ponedeljek štirinajst dnij.«

Katrinka je bila presrečna, da se Erazem misli takó podvizati. Tisto popóldne še gré ž njim k župniku, da bi vse uredila, česar je treba za oklice. Zvečer so pri strijci praznovali zaroko in pozvali tudi župnika; drugo jutro pa se je Erazem odpeljal proti dômu.

Na Griči Agata ni védela, ali bi dala juho na mizo, ali bi še čakala. Erazem je sinoči brzojavno naročil voz k jutranjemu vlaku, toda še ga ni, dasi je póludne že davno odzvonilo. Gospod Gregor, ki je po stari navadi prišel nekoliko pogledat na očetovski dom, stopil je že nekolikokrat pred grad in okolo oglá, ali brata le ni.

»Evo ga!« vzklikne napósled župnik, ko zapazi dôli v trgu kočijo in spozná iskra domača konja. Nekoliko trenutkov še, in kočija obstane pred gradom. Agata, Gregor in stara Meta že stojé na pragu, da pozdravijo gospodarja, ki se je veselega obraza povrnil domóv.

»O, Gregor!« pozdravi Erazem brata in mu podá roko, »dobro, da si prišel; danes popółudne sem bil namenjen k tebi; zdaj bodeva pa lahko kar tu opravila vse.«

»No, kaj takšnega?« vpraša zvedavo župnik in se čudi, ker ne pomni, da bi brat Erazem kdáj bil toli dobre volje, odkar so ga minila otroška leta. Mnogo bolj še strmí Agata; Meta pa se zadaj stojé zadovoljno zasmee, kakor bi bila ugenila, kaj se bode izpremenilo na Griči.

»Tu vam ne bodem pravil«, reče Erazem vsem skupaj, »pozno je že, pojdimo v sobo, lačen sem in premrážen.«

Pri obedu je graščák po malem povedal, kakó so usodne koline zašle na Hrvaško; koliko so mu napravile smeha in zabave; kakó je na poti proti dômu premišljjal o samem sebi in napósled šel na Gorenjsko snubit Katrinko. Povedal je tudi, kakó so se s strijcem pričekali zaradi ženitovanja, in rekel:

»Torej, Gregor, v ponedeljek štirinajst dnij, da bodeš pripravljen z mašo. Okolo desete ure, upam da bodedo vsi skupaj; do tjá lahko pridejo z Gorenjskega in tudi oskrbnik iz Slavetiča, če se z jutranjim vlakom pripelje v Ljubljano.«

»Le brez skrbi bodi; tudi če pridete šele ob jednajstih, bode še dosti zgodaj; saj bodede potem na obedu pri mênì.«

»Dobro«, pritrdi Erazem, »ali to ti rečem, da hočemo biti sami in da želimo opraviti vse na tihem.«

»Umejem, umejem,« pravi župnik, »le vse prepústi mênì, jaz že vem, kaj mi je storiti.«

V ponedeljek pred Svéčnico zjutraj na Skali ni bilo maše, župnik jo je oznanil šele za deseto uro in dasi ni povedal, zakaj, ljudje so le vedeli, da bode tedaj gospod Gregor poročal brata. Župa svete Katarine na Skali je štela kakih petsto ljudij, ki so prebivali po malih gorskih vaséh. Kaka dva pogreba, kake tri poroke in kakih pet krstov na leto, bile so vse nenavadne dogodbe v mali župi; torej dohodki dušnega pastirja niso bili veliki. Gospod Gregor se ni menil zató; saj je bil imovit z dóma, ali kot prvorojenec očeta svojega bi bil lahko graščák na Griči, če bi mu bilo káj do bogastva posvetnega. Toda izza mlada je čutil v sebi poziv za duhovnika, ali ker ni bil niti slavohlepen, poganjal se ni nikdar za boljšo župo, niti ni hotel iti v stolico za kanonika, ampak zadovoljen in srečen je pasel ovčice svoje

na Skali, in ni ga bilo na svetu človeka, da bi menjal ž njim. Največje veselje mu je bila cerkev, katero je zvečine ob svojih troških uredil in obnovil takó lepó, da je po kmetih daleč na okolo ni bilo takšne. Oskromen, kakor župnik sam, bil je tudi župni dvor, kakih tisoč korakov izpod cerkve, da je bil bolj v zavetji. S treh stranij ga je obkrožal vrt z gostim sadnim drevjem, spredaj pa ga je ločil pot od gospodarskega poslopja.

Gospod Gregor je stopal v talarji gologláv po sobi in molil brevir. Tiho je bilo okolo njega, le kanarčki so žvrgoleli po kletkah, ki so bile ali nameščene nad vrati, ali pa so visele od stropa. V tem so se po lesenih stopnicah začuli težki moški koraki. Gospod Gregor odloží brevir in gré na hodnik.

»Z Lukcem šva prišla po možnarje,« oglasi se cerkovnik.

»Že dobro, tu imaš ključ od podstrehe,« pravi župnik, »ko bodo zavili čez klanec, naj Luka po vrsti zažgè vse tri možnarje, ti pa pojdi vabit z vélikim zvonom.«

Zopet je gospod Gregor molil brevir, ali vsak čas je prestal in pogledal skozi okno proti cesti. Stara ura na omari je bila deset, za njo se oglasi druga na zidu, in obe odigrata kratko godbico. Zopet se gospod Gregor ustavi pri oknu in nasloní daljnogled na omrežje. »Kje se neki mudé takó dolgo?« reče sam sebi in zopet vzame brevir v roke. Kàr počí strel na strel, in zajedno zapoje véliki zvon. Župnik zaprè molitvenik, prekriža se, pokrije se s črno duhovniško kapo, pripravi veliko poročno knjigo in česar je še treba. Ko začnè tudi Koder lajati, gré Gregor gostom naproti. V dveh kočijah se pripeljejo nevesta, ženin, Agata in strijc z ženo in otróki.

»Ali je oskrbnik že tu?« vpraša Erazem z voza; »njega smo čakali, toda ko ga ni bilo, mislili smo, da se je po drugi cesti peljal naravnost na Skalo.«

»Ni ga«, odgovorí župnik, »ali saj še lahko pride. Pošte tudi še ni, bržkone se je zamudil vlak. Zdaj pa le hitro góri v sobo, da se nekoliko pogrejete, predno pojdemo v cerkev.«

Kuharica je tudi prišla pozdravit góste, pomagala otrokom iz kočije in pozvala deklo, naj pobere plašče in ogrinjala. Otroci so prvi v župnikovi sobi in kàr gledajo po nji in povprašujejo, da jim kuharica ne more odgovarjati sproti. Saj jim je vse novo in zató jih tudi zanima. Še večje je veselje, ko župnik izproži jedno in potem drugo uro, da igrata. Zdaj iztakne Dorica beloprsteno kokoš v gnezdu. »Ali ta tudi léže jajca?« vpraša poredno strijc. »Sevéda jih léže«, nasmehe se Gregor, vzdigne kokoš, ki je bila le za pokrov, in ponudi otrokom

sladkih melisnih jagod. V tem jame Koder iznova lajati, in tretja kočija se ustavi pred župnišnim dvorom.

»Oskrbnik je!« vzklikne veselo Erazem in mu hití naproti. »Bog te sprimi!« pozdravi ga in ga hoče vésti v górenjo sobo.

»Počakaj; brez darila vender ne morem stopiti pred nevesto,« reče oskrbnik in vzame iz kočije zabojček.

»To je preljubeznivo«, dobríka se mu Erazem in mu pomaga malo breme nésti po stopnicah.

»Joj, naš zabojček!« vzklikne Agata, ko zapazi usodno skrinjico. Oskrbnik pa se nakloni pred nevesto in reče:

»Gospodičina! Dasi neznatna stvarca, ta-le zabojček vender ni brez pomena za denašnji dan; zató mi vsekakor oprostite, ako ga vam pri tej prilíki prepustim v prijeten spomin.«

»To je torej tisti zabò!« nasmehne se gospod Gregor in vpraša hitro: »Kaj pa je v njem?«

Erazem je že prinesel kládivo in klešče ter odbil pokròv.

»Kaj pa je to? Kaj pa je to?« kričé otroci in se smejejo na ves glas. Tudi drugi se jamejo smijati, ko vzdigne gospod Gregor iz zaboja tolstega purana, oblečenega v belo srajco s pasom, kakor hrvaški kmet.

»Zdaj pa še noter poglejte, kaj je na dnù,« pozove Gregor navzočne gòste. Zopet nagnejo otroci prvi radovedne glavice v skrinjico in veselo vzkliknejo:

»Kolíne! Kolíne!«

Katrínka in Erazem se spogledata in se razumeta; zajedno se njíju očí ujemó z očmí porednega oskrbnika, ki si je izmislil toli primerno šalo.

V tem jamejo na Skali pokati možnarji, v zvoniku potrkavajo k maši, kakor na vélike praznike. Svatje se vzdignejo in gredó v cerkev. Ondu je bila najprej péta maša, potem pa poroka. Po dovršenem svetem opravilu sta nevesta in ženin nekoliko časa samá ostala pred oltarjem in molila, drugi svatje pa so ogledovali cerkev in se kàr niso mogli načuditi lepemu rédu.

Zopet pokajo možnarji, v zvoniku potrkavajo, in svatje se vračajo proti župnemu dvoru. Skoro sedé za mizo in začnó pirovati. Takoj za juho prinese kuharica kolín.

»Kolíne!« razveselé se otroci; »kolíne«, ponavljajo za njimi svatje in pomembno naglašajo usodno besedico. Zdaj si oskrbnik natoči kúpico in vstane rekoč:

»Gospôda slavna, dovolite mi, da po hrvaški navadi prvo zdravico napijem nevesti in ženinu. Bog ju poživi mnogo mnogo let in ju obsipaj z vsem blagoslovom svojim! Žívela!«

»Žívela!« vzkliknejo vsi gostje in trčijo s kozarci, potem pa nadaljuje oskrbnik:

»Gospôda moja, še nekaj mi je poudariti pri tej priliki. Nam vsem je znano, da bi se danes bržkone še ne bili zbrali na toli lepo slovesnost, ako bi ne bilo — kolín. Mislim, da bodedo čudno naključje pomnili vse žive dní, zlasti pa se ga bodedo spominjali za kolín; zato želim, da bi še mnogo let klali, ali na Griči naj bi se vnuki in vnukov vnuki in pozni njih potomci radi spominjali te resnične dogodbe.«

»Ali nikdar naj bi ne pozabili,« dodá Erazem, »da treba tudi v najmanjši stvarci redú in natančnosti, zakaj iz majhne pomote ali površnosti lahko nastane velika nesreča.«

»Ali pa sreča, kakor vidimo danes,« reče gospod Gregor.

Luči.

Spisal Anton Funtek.

XVII.

Bogato okrašena soba; dragocena svetilka visi od stropa. Zadaj na postelji leží bolnik upalega lica, toda iskrnih očij. Kakor živo oglje mu žaré v globoko vdrtih otlinah; mrzlica mu stresa teló, zobjé škripljejo — hu, tega mraza ne ubranijo vse óne blazine in odeje, katere je nakopičil náse! Nekoliko se dvigne sedaj in segne po zdravilu — bolje mu je, mrzlica pojema; za nocój bode mir. Olajšan si oddahne, léže in zamiží. Ali spatí mu ni móči! Nikdar ni bil bolán, takó bolán, da bi moral v posteljo; ali zdaj, ko je slab, da ne more na noge, bolí ga ves život od léže, in le za nekaj trenutkov se morejo zatisniti ščemeče očí . . . Dobro vidi, kakó prihaja črnokrila noč, kakó se gibljejo nje sence po sobi; vidi tudi, kakó se razbegava noč, kakó se bliža beli dan, in prvi žarek, ki sine v sobo njegovo, najde ga vzbujenega, utrujenega, čmernega. Hudo mu je ležati bolnemu, ko neče priti dobrodejni spanec, ko takó počasi gine ura za uro, kakor bi svinčena utéž ovirala kazalec na